

ประเวศ วงศ์ กล่าวถึง

การนำ “ประชาสังคม” มาประยุกต์ใช้ในขอบเขตที่กว้างขวาง โดยหมายรวมถึง ทุกภาคส่วน ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เข้ามาเป็นภาคีร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง กล่าวอย่างง่ายๆ ประชาสังคมมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด ไปจนถึงสังคมประเทศ สิ่งที่สำคัญที่เป็นแก่นหรือมาตราวัดความเป็นประชาสังคมตามแนวคิดนี้ ได้แก่ “ความเป็นชุมชน” (Community Building) หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุ ประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคิดร่วมกัน หรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือรวมกลุ่ม กัน จะอยู่ห่างกันก็ได้แต่มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย เช่น มีความรัก มิตรภาพ มีการ เรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำและมีการจัดการในการปฏิบัติงานสิ่งบางอย่างจะเป็นเรื่องได้ก็แล้วแต่ เมื่อมีความเป็นชุมชนเกิดขึ้นจะพบสิ่งเหล่านี้

1. เกิดความสุขของคนที่มาอยู่ร่วมกัน ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและ กัน ลดความเห็นแก่ตัว

2. มีประสิทธิภาพที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชาสังคมต้องอาศัย “ปัญญา” ของทุกคนที่อยู่ในระบบ ยอมรับความสำคัญของทุกคน ทั้งด้วยเรียนรู้ร่วมกัน

3. มีการจัดการ เมื่อมองค์กร มีคนรับผิดชอบก็ต้องมีการจัดการให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน⁴

ประเวศ วงศ์ ยังได้กล่าวถึงหนังสือชื่อ *Civic Tradition on Urban Italy* เขียนโดย Robert Putnam ที่สรุปไว้ว่า หัวใจของการพัฒนาแบบยั่งยืนอยู่ที่ การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) ซึ่งการพัฒนาที่สำคัญต้องประกอบด้วย

1. การรวมตัวเป็นองค์กรชุมชน (Community Organization)
2. ต้องมีกระบวนการเรียนรู้ (Active Learning) ซึ่งไม่ใช่เป็นแบบการสอน (Teaching)
3. องค์ความรู้ (Knowledge)⁵

อเนก เทลาร์รมทัศน์ กล่าวว่า

กระบวนการประชาสังคม คือเครือข่ายของ “กลุ่มองค์กร” ที่เชื่อมระหว่าง “รัฐ” กับ “ปัจเจก ชน” ความต่างของความสัมพันธ์ของเครือข่ายประชาสังคมกับรัฐ และรัฐกับตัวปัจเจกคือ ประชาสังคม ต้องไม่ยอมให้รัฐครอบงำง่างการ แม้จะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐและทำงานร่วมกับรัฐได้ แต่ไม่เน้น ความขัดแย้ง หากแต่เน้นความประสานร่วมมือแทน

การรวมกลุ่มที่ว่าด้วยต้องเป็น

1. การรวมกลุ่มของคนแปลงหน้า มิใช่กลุ่มเฉพาะคนใกล้ชิด
2. เป็นการรวมด้วยปัจจัยสมัครใจไม่มั่นคง สามารถเข้าออกจากการเป็นสมาชิกได้อย่างเสรีและ
3. ต้องมีลักษณะการทำงานอย่างเท่าเทียมกัน⁶

ข้ออนันต์ สมุกวงษ์ กล่าวว่า “ประชาสังคม” หมายถึง ทุกๆ ส่วนของสังคม โดยรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนด้วยและทุกฝ่ายเข้ามาเป็น Partnership กันคือการร่วมกันทำ⁷

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดสัมมนาองค์การสมาชิกส่วนกลาง นวนาราช และมีมติที่ประชุมดังนี้ (รายงานการประชุมคณะกรรมการโครงการและวางแผน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ครั้งที่ 8/2543 วันที่ 19 ธันวาคม 2543 เวลา 14.00 น. ห้องประชุมสภาสังคมสงเคราะห์ หน้า 8-9)

1. สนับสนุนกระบวนการประชาสังคม เพื่อปลูกจิตสำนึกราชสังคมว่าทุกคนมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ต้องช่วยกันแก้ปัญหาของสังคมและบ้านเมือง จัดตั้งองค์การประชาสังคมให้แพร่หลาย ให้พัฒนาองค์การเอกชน (Non-Governmental Organization หรือ NGO) ให้เป็นองค์การประชาสังคม (Civil Society Organization หรือ CSO) สร้างเครือข่ายประชาสังคม เชื่อมโยงกันในระดับต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ

2. สนับสนุนการสร้างภาคประชาสังคมให้เข้มแข็ง ให้เป็นพลังที่สาม (Third Force) ที่จะกำกับดูแลไม่ให้รัฐบาลใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ไม่ได้บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตและโปร่งใส โดยไม่ฟังเสียงและความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่ถูกต้องของประชาชน ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทพระบรมเดชพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า ส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดีให้มีอำนาจการทำความเดือดร้อนวุ่นวาย

3. สนับสนุนให้มีองค์การประชาสังคมที่เข้มแข็งให้แพร่หลายทั่วประเทศ เพื่อให้มีบทบาทในการทำงานคู่เคียงกับรัฐบาล องค์การประชาสังคมจะต้องมีลักษณะดังนี้

- (1) มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาชนและสังคมอย่างแท้จริง (good objective)
- (2) มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ (good administration)
- (3) มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล (good management)
- (4) มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (transparency and accountability)
- (5) เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาและยอมรับของประชาชน (good image)

4. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสังคมให้เป็นประชาสังคมที่แท้จริง โดยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมืองและสังคมอย่างแท้จริง ใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและเป็นธรรม ได้รับประโยชน์และความสุขอย่างทั่วถึง สังคมมีความสงบสุขเรียบร้อย มีความเอื้ออาทรร่วมทุกชั้นชั้น ต่อกัน มีความรักสามัคคีกัน มีความเจริญมั่นคงก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและสมดุล